

Til Stortingets energi- og miljøkomité

Oslo, 9. mai 2023

Endringer i energiloven og plan- og bygningsloven (vindkraft på land) Prop. 111 L (2022-2023)

Norsk Friluftsliv sender med dette et skriftlig innspill til komiteen. Vi vil først påpeke at en stortingshøring, som blir varslet på fredag med frist for skriftlig innspill og påmelding til høring påfølgende mandag, etter vår oppfatning ikke er forenelig med demokratiske prinsipper og muligheter for medvirkning.

Norsk Friluftsliv representerer de 18 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen nærmere en million medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge, herunder forvaltning av viktige friluftsområder og vern av natur.

Verden står nå overfor to eksistensielle menneskeskaptede kriser, tap av naturmangfold og klimaendringer. Ifølge det internasjonale naturpanelet (IPBES) er arealinngrep og nedbygging av natur den viktigste årsaken til tap av naturmangfold. Samtidig viser klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landarealer at måten vi bruker våre landområder på, er en betydelig driver av klimaendringene. Det fundamentale problemet er at begge krisene skyldes at mennesket tar for stor plass og bruker for mye av jordas ressurser. Verdens ledende forskere er tydelig i sine konklusjoner; vi mennesker driver en rovdrift på naturen på en måte som ødelegger selve grunnlaget for vår økonomi, matsikkerhet, helse og livskvalitet. Med andre ord, vi tærer på naturkapitalen og kaller det verdiskapning.

Det er derfor viktig å se naturkrisen og klimakrisen i sammenheng, også når det gjelder utbygging fornybar energi, herunder vindkraft. Den nylig inngåtte naturavtalen er jo også tydelig på at vi trenger å ta vare på mer natur og å gjenskape natur, framfor å bygge ned mer natur. Dette må få konsekvenser for hvordan vi håndterer alle typer utbyggingssaker og innskjerping av krav til hvordan vi skal ta hensyn til naturen.

Energikrisen har økt presset på produksjon av ny kraft, men i lys av naturkrisen er det viktigere enn noen gang å ha robuste mekanismer som sikrer at hensynet til natur og friluftsliv ivaretas.

Full integrering i plan- og bygningsloven

Prinsipielt så mener Norsk Friluftsliv at overordnede vurderinger av fordeler og ulemper ved ressursutvinning og kraftutbygging bør ligge til kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel, og ikke til konsesjonsprosessen.

Derfor bør vindkraftanlegg integreres fullstendig i plan- og bygningsloven, og ikke avgrense områderegulering for behandlingen av vindkraftanlegg til ytre arealbruksgrenser m.m. Vi mener avgjørelser om nedbygging av viktige arealer, herunder viktige natur-, kultur- og friluftslivsverdier, må gjøres i forbindelse med grundige og demokratiske prosesser, der fordeler og ulemper blir sett i sammenheng med andre utbygginger, sumvirkninger og lokale og regionale behov.

Full integrering i plan- og bygningsloven er også viktig for innsyn og medvirkning, der de faktiske konsekvensene av naturinngrepene kommer tidlig fram i prosessen, slik at både kommunen og befolkningen vet hva de har å forholde seg til.

At detaljene for utforming av vindkraftanlegget har kommet sent i prosessen, mener vi har vært med på å skape et høyt konfliktnivå. Dette kan for eksempel løses gjennom en detaljert reguleringsplan etter pbl, i stedet for å opprettholde dagens system, som høringsforslaget legger opp til.

Som konsekvens av dette mener Norsk Friluftsliv ordet «overordnet» i § 12-1 tredje ledd femte punktum må strykes, slik at ordlyden blir:

«Reguleringen skal fastsette de arealmessige forutsetningene som er relevante for beslutningen om arealbruk for vindkraftanlegget.»

Vindkraftforskrift og samordning

Forslaget til endringer av § 12-1 i pbl åpner for at departementet kan gi forskrift om samordning mellom planprosessen etter plan- og bygningsloven, og konsesjonsprosessen etter energiloven.

Norsk Friluftsliv mener samordning er bra, men vi mener det må utarbeides en forskrift for å avklare skillet mellom kommunenes og NVEs ansvarsområder. Forskrift må også inneholde generelle regler for saksbehandlingen og kriterier og skranker for å ivareta hensynet til natur- og friluftsliv i tråd naturkrisens alvor og prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12, jf. § 7.

Som konsekvens av dette mener Norsk Friluftsliv ordet i § 12-1 tredje ledd sjette punktum må endres, slik at ordlyden blir:

«Departementet skal gi forskrift om samordningen mellom reguleringsplanprosessen for vindkraftanlegg og konsesjonsbehandlingen etter energiloven og hvilke hensyn som skal tas til natur og friluftsliv.»

Disse skrankene bør være blant annet være:

- Forringelse av viktige natur- og friluftslivsområder, herunder verneområder, naturtyper av nasjonal verdi, truede naturtyper utvalgte kulturlandskap, store sammenhengende naturområder med urørt preg inkludert buffersone, (det er kun 40 % inngrepsfri natur og 10 % villmark igjen i Norge).
- Oppstyking av viktige leveområder for truede eller prioriterte arter, som blant annet villrein.
- Myr og annen våtmark, torvmark og skog på høye og midlere boniteter med store karbonlagre.
- I tradisjonelle samiske områder der det ikke er gitt et fritt og informert samtykke.

Statlig plan og klageadgang

Departementet ønsker gjennom denne lovendringen å slå fast at statlig arealplan ikke kan påklage. Dette var et forslag som ble fremmet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i juni 2021. Norsk Friluftsliv, samme med en rekke andre organisasjoner, sendte da inn høringssvar. Vår vurdering var den gang at departementets forslag har for stor prinsipiell betydning til at en slik vesentlig endring innføres uten en mer grundig behandling.

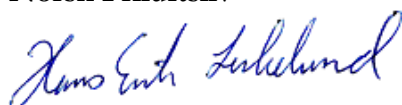
I tråd med vårt høringssvar fra 2021 mener Norsk Friluftsliv at nytt forslag i § 6-4 i pbl, der det slås fast at vedtak om statlig plan ikke kan påklages, må skrinlegges.

Forbedring av konsesjonssystemet

Stortingsmelding nr. 28 (2019-2020) - Vindkraft på land – Endringer i konsesjonsbehandlingen og Stortingets anmodningsvedtak, slår fast at miljø skal veie tyngre i framtiden enn det som har vært tilfelle så langt.

Selv om det nye konsesjonssystemet har styrket kravene for konsekvensutredning og kunnskapsgrunnlag, mener Norsk Friluftsliv det fortsatt er behov for faglige bedre og uavhengige konsesjonsutredninger. I tillegg er det avgjørende at konsesjonssystemet får mekanismer som sikrer at natur- og miljøhensyn vil bli avgjørende i framtidig konsesjonsbehandling av vindkraftsaker. For å få til dette mener vi naturen treng bedre rettsvern, blant annet gjennom revisjon av energiloven, innføring av skranker og klare kriterium for hvilke naturinngrep, og konsekvenser vi ikke kan akseptere, klargjøring av de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven, samt konkrete vilkår og retningslinjer for avbøtende tiltak i de tilfellene det blir godkjent utbygging. I tillegg er det viktig at demokratiske prosesser og muligheter for reell medvirkning blir styrket.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning